

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

ISSUE
№54

4TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE

**MODERN SCIENCE:
RESEARCH, ECONOMY
AND INNOVATION**

JANUARY 21-23, 2026
ZAGREB, CROATIA

АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК СКЛАДОВА БОЙОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗСУ В РЕАЛІЯХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

Ільченко Анна Іванівна

доктор філософії, доцент

Кафедра мовної підготовки

Факультет лідерства

Інститут воєнно-морських сил

Одеська національна морська академія, Україна

Повномасштабна збройна агресія проти України стала каталізатором фундаментальних змін у всіх сферах оборонного сектору, і система військової освіти не стала винятком. В умовах, коли Збройні Сили України (ЗСУ) де-факто стають частиною євроатлантичного безпекового простору, володіння англійською мовою трансформується з формальної вимоги в критичний елемент бойової спроможності. Сьогодні мовна підготовка офіцера — це не просто лінгвістична дисципліна, це інструмент забезпечення оперативної взаємосумісності (interoperability) з партнерами Альянсу. Перехід на стандарти НАТО вимагає кардинального перегляду освітніх стратегій: від відмови від радянських лекційних методик до впровадження імерсивних технологій та психологічної адаптації до міжкультурної взаємодії.

Цифрова стійкість та гнучкість освітнього процесу

Специфіка воєнного стану докорінно змінює архітектуру навчального процесу, диктуючи необхідність максимальної гнучкості та відмови від жорстких академічних догм. Традиційні аудиторні заняття, прив'язані до конкретного місця та часу, часто стають неможливими через перманентні безпекові загрози, повітряні тривоги або раптові ротації особового складу для виконання бойових завдань. У таких умовах освітній простір звужується до екрана планшета або смартфона, що висуває на перший план дистанційні форми навчання. Вони еволюціонували з допоміжного засобу чи тимчасового рішення епохи пандемії в основу безперервної професійної підготовки військової еліти.

Досвід впровадження дистанційного викладання іноземних мов у закладах спеціалізованої освіти засвідчує, що, попри численні логістичні та технічні виклики — від віялових відключень електроенергії до нестабільного зв'язку в польових умовах — такий формат дозволяє зберегти ритм навчання та інституційну пам'ять. Як зазначається у дослідженнях, дистанційні платформи дозволяють нівелювати фізичні перешкоди, надаючи доступ до знань незалежно від геолокації здобувача — чи то в тиловому пункті управління, чи в зоні бойових дій [3, с. 52]. Це досягається завдяки переходу від синхронного навчання (онлайн-лекцій у реальному часі) до асинхронних режимів роботи.

На практиці це реалізується через створення цифрових екосистем, які не залежать від моменту "тут і зараз". Використання завантажених відеоінструкцій,

хмарних сховищ (Google Drive, OneDrive) та захищених месенджерів (Signal, Threema) дозволяє офіцеру опанувати матеріал у ті короткі проміжки "безпечного часу", які з'являються між виконанням службових обов'язків. Викладач стає фасилітатором, який скеровує процес, а не лектором, який просто транслює інформацію.

Більше того, цифрові технології суттєво впливають на саму ефективність засвоєння матеріалу, відкриваючи можливості, недоступні в традиційному класі. Вони дозволяють персоналізувати навчання, адаптуючи його до індивідуального темпу та професійних потреб кожного офіцера, та забезпечити доступ до автентичних ресурсів у режимі 24/7 [1, с. 286]. Завдяки цифровізації активно впроваджується методика мікронавчання (micro-learning) — подача матеріалу малими, концентрованими блоками (5–10 хвилин), що є критично важливим в умовах когнітивного перевантаження військових. Використання спеціалізованих мобільних додатків для вивчення тактичної термінології або цифрових тренажерів для запам'ятовування процедурних слів НАТО (prowords) та акронімів стає нормою. Елементи гейміфікації та інтерактивні тести дозволяють миттєво перевіряти знання без участі інструктора. Таким чином, цифровізація перетворює навчання на безперервний процес, інтегрований у повсякденну бойову діяльність, роблячи смартфон ще одним видом зброї в арсеналі сучасного офіцера.

Зміна методологічної парадигми: від теорії до бойових симуляцій

Ключовим аспектом реформи військової освіти є радикальна зміна методологічної парадигми. Сучасна доктрина мовної підготовки вимагає рішучого відходу від академізму, пасивного вивчення граматичних конструкцій та механічного перекладу текстів, що було характерно для застарілих методик. Натомість пріоритет надається активним, діяльнісним методам (action-oriented approach), де мова розглядається не як предмет вивчення, а як інструмент виконання бойового завдання. В умовах реального зіткнення офіцер повинен вміти використовувати англійську як зброю — швидко, точно, лаконічно і, що найголовніше, в умовах надвисокого психологічного навантаження.

Використання рольових ігор та симуляцій професійних ситуацій стає фундаментом нового підходу. Сценарії, такі як організація радіообміну, проведення брифінгів, переговори з місцевим населенням або допит полоненого, сприяють швидкій адаптації військовослужбовців до реальних, часто непередбачуваних умов комунікації. Як свідчить педагогічна практика, інтеграція таких активних методів значно підвищує мотивацію здобувачів освіти, адже вони бачать пряму кореляцію між мовними навичками та власною ефективністю на полі бою [5, с. 140]. Коли курсант розуміє, що від його вміння поставити запитання залежить отримання розвідувальних даних, вивчення лексики набуває екзистенційного сенсу.

Особлива увага приділяється відпрацюванню критичних протоколів, де ціна помилки є максимальною. Наприклад, під час практичних занять моделюються ситуації медичної евакуації за стандартами MIST або 9-liner MEDEVAC. Викладачі створюють умови штучного стресу (обмеження часу, фоновий шум

бою, перешкоди в ефірі), змушуючи офіцерів передавати координати та опис поранень автоматично, на рівні рефлексів. У таких сценаріях помилка у розумінні англійської аббревіатури або неправильна вимова літери фонетичного алфавіту НАТО може коштувати життя побратима.

Окрім тактичного рівня, відбувається трансформація і на рівні штабної культури. Симуляція роботи органів управління з використанням стандартного формату бойових наказів SMEAC (Situation, Mission, Execution, Administration, Command) виконує подвійну функцію. По-перше, вона навчає професійної лексики. По-друге, і це головне, вона вчить українських офіцерів мислити структурами НАТО. Відбувається перехід від лінійного перекладу власних думок до формування алгоритмів прийняття рішень, зрозумілих будь-якому офіцеру Альянсу. Такі методи дозволяють остаточно подолати мовний бар'єр, знизити рівень стресу при взаємодії з іноземними колегами та забезпечити повну ментальну сумісність штабів.

Міжкультурна компетентність та «антропологія війни»

Володіння військовою лексикою та граматичними структурами є необхідною, але недостатньою умовою для ефективного командування в багатонаціональному середовищі. Формування комунікативної компетенції має відбуватися комплексно, охоплюючи не лише лінгвістичні, а й глибокі соціокультурні аспекти. В умовах глобальної коаліції критичним для українських офіцерів, які працюють у міжнародних штабах (наприклад, центрах управління J-структури) чи проходять навчання за кордоном, стає вміння «з'єднувати світи» та розуміти прихований культурний код партнерів. Мова йде про так звану «культурну взаємосумісність» (cultural interoperability), відсутність якої може призвести до стратегічних непорозумінь навіть за умови ідеального знання слів.

Антропологічні підходи до навчання мови дозволяють вирішувати сучасні виклики міжкультурної взаємодії, пояснюючи глибинні, часто неусвідомлені відмінності у військовій культурі, субординації та етиці [4, с. 170]. Навчальний процес трансформується у вивчення «племені» союзників:

Як правильно висловити незгоду зі старшим за званням, що в культурі НАТО часто заохочується як прояв професіоналізму, але може сприйматися як порушення субординації в пострадянській парадигмі?

Які неписані правила поведінки діють в офіцерській їдальні (mess hall) чи під час неформального спілкування (ice-breaking sessions)?

Яскравим прикладом необхідності культурно-мовної адаптації є розуміння концепції Mission Command (командування місією), прийнятої в арміях НАТО. Це вимагає не лише перекладу термінів, а й усвідомлення зовсім іншої філософії лідерства, яка базується на децентралізації та ініціативі. З лінгвістичної точки зору це означає зміну модальності мовлення: перехід від жорстких імперативів (наказів «крок за кроком») до формулювання Commander's Intent (задуму командира). Офіцер повинен вміти англійською мовою чітко описати бажаний кінцевий ефект (End State), залишаючи підлеглим свободу у виборі засобів. Це

вимагає володіння складними мовними конструкціями для вираження намірів, умов та довіри, що є значно складнішим завданням, ніж просте віддання команд.

Саме комунікативна компетенція, яка включає здатність до військової дипломатії, аргументації, ведення дискусії та розуміння невербальних сигналів, стає фундаментом для ефективної взаємодії в межах міжнародного військового співробітництва [6, с. 68]. Український військовий має володіти навичками «soft power»: вміти переконувати партнерів під час планування операцій, грамотно обґрунтовувати потребу в ресурсах та будувати горизонтальні зв'язки. У цьому контексті офіцер ЗСУ стає амбасадором українського війська та держави в цілому. Кожне його слово, інтонація та жест під час міжнародних навчань чи нарад прямо впливають на імідж України та рівень довіри до її Збройних Сил.

Стратегічні перспективи та інституційна адаптація

Успіх мовної реформи залежить від системних змін на рівні вищих військових навчальних закладів. Якість вищої військової освіти напряму корелює з обраною освітньою моделлю. Класифікаційний аналіз сучасних університетських моделей демонструє, що ефективність підготовки залежить від здатності закладу адаптувати навчальні платформи та інструментарій викладачів до вимог часу [2, с. 51].

Для військових вишів це означає перехід до інтегрованого навчання предмету та мови (CLIL), де процедури прийняття військових рішень (MDMP) вивчаються англійською. Особливо це актуально для високотехнологічних видів збройних сил, таких як ВМС. Дослідники підкреслюють, що особливості підготовки майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил України в умовах переходу на стандарти НАТО вимагають повної синхронізації навчальних програм з доктринами Альянсу [7, с. 153].

Мовна підготовка військовослужбовців у контексті академічного військового співробітництва повинна розглядатися як стратегічна інвестиція. Вона не завершується отриманням диплома, а триває протягом усієї кар'єри через курси підвищення кваліфікації та міжнародні навчання [8, с. 65].

Висновки

Мовна підготовка офіцерів ЗСУ в умовах воєнного стану перетворилася на складний, багатовекторний процес, що поєднує цифрові інновації, психологічну підготовку та глибоку професійну спеціалізацію. Досвід війни довів, що англійська мова є фактором виживання та перемоги. Стратегічні перспективи розвитку цієї сфери лежать у площині повної гармонізації української військової освіти зі стандартами НАТО, де мова виступає не бар'єром, а сполучною ланкою об'єднаних сил оборони демократичного світу.

Список використаних джерел

1. Levitskaia, A. (2024). The impact of digital technologies on the effectiveness of english language learning by medical students. [Вплив цифрових технологій на ефективність вивчення англійської мови медичними студентами.] Amazonia Investiga, 12(71), 284-292.